

Tîm y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol
Y Gangen Polisi Cynllunio
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

ffdc@llyw.cymru

15/11/2019

Annwyl Gyfaill,

Ymgynghoriad ar y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol drafft

Diolch am y cyfle i ymateb i'r ymgynghoriad ar y *Fframwaith Datblygu Cenedlaethol* drafft. Mae fy sylwadau yn canolbwyntio ar faterion yn ymwneud â'r Gymraeg. Cefnogaf nifer o agweddau'r ddogfen hon a hoffwn hefyd dynnu eich sylw at rai elfennau y gellid eu mireinio.

Ymhlith yr agweddau cadarnhaol mae'r bwriadau canlynol a nodir yn y Fframwaith:

- sicrhau ffyniant y Gymraeg a chefnogi cynnydd yn nifer y siaradwyr
- rheoli gwaith datblygu er mwyn gwarchod y Gymraeg fel iaith gymunedol
- cysylltu datblygu cynaliadwy â'r Gymraeg, cymunedau a'r economi

Mae'r canlynol ymhlith y materion y mae angen sylw pellach arnynt:

- sut y dylid rheoli gwaith datblygu er mwyn gwarchod y Gymraeg ac ehangu cyfleoedd i'w defnyddio yn lleol ac yn genedlaethol
- y cysylltiad rhwng addysg a datblygu, gan gynnwys Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg awdurdodau lleol
- pwysigrwydd rhai siroedd ac ardaloedd i hyfywedd y Gymraeg a photensial cydweithio rhyngddynt fel cadarnleoedd y Gymraeg
- arwyddocâd, i'r Fframwaith cyfan, y datganiad fod y Gymraeg yn iaith fyw a siaredir ym mhob rhan o Gymru

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

- y cysylltiad rhwng datblygu a'r safonau llunio polisi a'r safonau hybu a osodir ar awdurdodau lleol trwy Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011

Lleoedd lle mae'r iaith Gymraeg yn ffynnu

Croesawaf y ffaith bod Canlyniadau'r Fframwaith yn cynnwys amcan i ddatblygu "Cymru lle mae pobl yn byw mewn lleoedd lle mae'r iaith Gymraeg yn ffynnu" (Canlyniad 4). Mae'r Canlyniad hwn yn cefnogi nod Llywodraeth Cymru o sicrhau miliwn o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru erbyn 2050. Nodir bod y Fframwaith hefyd yn cefnogi'r targed o gynydd o 10% yn y ganran o bobl sy'n siarad Cymraeg bob dydd erbyn 2050. Targedau o strategaeth *Cymraeg 2050* y Llywodraeth yw'r rhain ac fe'ch anogaf i gyfeirio'n uniongyrchol at y strategaeth hon ac ymgorffori ei themâu a'i hamcanion yn y Fframwaith.

Noda Canlyniad 4 y canlynol: "Os mai'r Gymraeg yw iaith bob dydd y gymuned, caiff gwaith datblygu ei reoli er mwyn sicrhau bod swyddi a chartrefi ar gael fel y gall yr iaith barhau'n ganolog i hunaniaeth y cymunedau hynny. Mewn mannau eraill bydd awdurdodau addysg yn arwain ar ddatblygu'r seilwaith i alluogi yr iaith ddatblygu fel rhan naturiol, ffyniannus o gymunedau." Cefnogaf y cyntaf o'r amcanion hyn ond pryderaf ei fod yn awgrymu na reolir gwaith datblygu mewn modd sy'n cefnogi'r Gymraeg oni bai am yr ardaloedd hynny lle mae'r Gymraeg yn iaith bob dydd. Dylai'r Fframwaith fanylu nid yn unig ar sut y dylid rheoli gwaith datblygu er mwyn gwarchod y Gymraeg ac ehangu cyfleoedd i'w defnyddio, ond sut y dylid ei wneud ym mhob rhan o'r wlad. Yn achos yr ail amcan, rwyf o'r farn y dylid manylu ar yr hyn a ddisgwylir gan awdurdodau addysg.

Dylai'r Fframwaith amlygu'r cysylltiad rhwng dyletswyddau awdurdodau lleol o ran datblygu a'u Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg. Ymatebais ym mis Awst eleni i ymgynghoriad y Llywodraeth ar y Llawlyfr Cynlluniau Datblygu Drafft (Argraffiad 3). Yn yr ymateb hwnnw, nodais fod y Llywodraeth, yn ei Rheoliadau Drafft ar gyfer Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg a gyhoeddwyd ar 30 Mai 2019, yn mynegi dymuniad i awdurdodau lleol ddangos ymrwymiad i dargedau *Cymraeg 2050*. Argymhellais y dylai awdurdodau lleol ystyried hyn wrth lunio cynlluniau tymor hir ar gyfer datblygu eu hardaloedd lleol. Dylai'r Fframwaith gyfeirio at y cysylltiad rhwng addysg a datblygu, yng nghyd-destun y gymuned a'r economi, o ystyried eu pwysigrwydd o fewn themâu *Cymraeg 2050*.

Strategaeth Ofodol y Fframwaith

Cymeradwyaf y gefnogaeth yn strategaeth ofodol y Fframwaith i ddatblygu cynaliadwy a'r cysylltiad a wneir â'r Gymraeg, cymunedau a'r economi. Nodaf fod hyn yn adlewyrchu argymhelliad a wneir yn *Cymraeg 2050*, sef: "Dylai'r system cynllunio defnydd tir gyfrannu at hyfywedd y Gymraeg trwy greu amodau addas i gymunedau cynaliadwy ffynnu." Cyfeiriais at yr egwyddor hon yn fy ymateb i'r ymgynghoriad ar y Llawlyfr Cynlluniau

Datblygu Drafft (Argraffiad 3) ac mae'n parhau yn ddilys yng nghyswllt y Fframwaith hwn. Yn gysylltiedig â hyn, tanlinellais bwysigrwydd cynllunio ieithyddol er mwyn sicrhau cynaliadwyedd cymunedau Cymraeg gwledig yn fy ymateb ym mis Hydref 2019 i ymgynghoriad y Llywodraeth ar *Ffermio Cynaliadwy a'n Tir*¹ drwy ddweud:

“Yn ei hanfod felly dylai cynllunio ieithyddol er mwyn i gymunedau Cymraeg gwledig fod yn gynaliadwy fod yn rhan greiddiol o gynlluniau a pholisïau Llywodraeth Cymru ar gyfer dyfodol amaethu yng Nghymru.”

Dylwn bwysleisio fod y sylwadau hynny yn gwbl berthnasol i'r ymgynghoriad hwn yn ogystal.

Canolfannau rhanbarthol

Rhestrar Fframwaith nifer o ganolfannau rhanbarthol a ystyrir yn bwysig. Nodir y dylent, drwy bolisïau penodol mewn Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol, gadw a gwella'r sail gwasanaethau masnachol a chyhoeddus sy'n eu gwneud yn ganolbwyntiau yn eu hardaloedd. Yn eu plith mae Caerfyrddin, Aberystwyth a Chaernarfon. Mae'r trefi hyn yn ganolbwyntiau i siroedd Caerfyrddin, Ceredigion a Gwynedd, tair o'r siroedd sydd â'r canrannau uchaf o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru (43.9% – 65.4%), yn ôl ffigurau Cyfrifiad 2011. Dylai'r Fframwaith dynnu sylw at y ffaith hon, yng nghyd-destun ei ymrwymadau i'r Gymraeg. Dylid hefyd sicrhau nad yw'r Fframwaith, trwy bwysleisio'r canolfannau hyn, yn tanseilio canolfannau eraill yn yr un rhanbarthau na chymunedau llai eu poblogaeth yn yr ardaloedd hynny. O ystyried y pwysau ar wasanaethau mewn ardaloedd gwledig, gan gynnwys addysg a thrafnidiaeth gyhoeddus, dylid gochel rhag canoli adnoddau mewn canolfannau nad ydynt o fewn cyrraedd hawdd i bawb a thrwy hynny danseilio hyfywedd cymunedau llai.

Ynys Môn yw'r unig sir arall lle mae canran y siaradwyr Cymraeg o fewn yr un ystod â'r tair sir uchod. Cyfeirir at Ynys Môn yng nghyd-destun datblygu porthladd Caergybi ac ynni newydd, i sicrhau twf a chefnogi cymunedau lleol a rhanbarthol. Unwaith eto, yng nghyd-destun ymrwymadau'r Fframwaith i'r Gymraeg, dylid tynnu sylw at y ffaith mai yn y sir hon

1

<http://www.comisiynyddygymraeg.cymru/Cymraeg/Rhestr%20Cyhoeddiadau/20190712%20LL%20C%20Ffermio%20cynhaliadwy%20an%20Tir.pdf>

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5–7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5–7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

y mae un o'r canrannau uchaf o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru. Dylid nodi hefyd bod cydweithio rhyngranbarthol yn bwysig o safbwynt y Gymraeg. Ni ddylid cyfyngu ar unrhyw gydweithio rhwng awdurdodau lleol er lles yr iaith, yn arbennig rhwng siroedd lle mae niferoedd arwyddocaol o siaradwyr Cymraeg. Un enghraifft o gydweithio o'r fath, wrth gwrs, yw cynllun Arfor.

Dylid pwysleisio hefyd fod y nod o sicrhau miliwn o siaradwyr Cymraeg yn un sy'n berthnasol i Gymru gyfan. Croesawaf y ffaith y gwneir datganiad, yn achos pob rhanbarth, y dylai cynlluniau datblygu ystyried y gydberthynas rhwng tai, trafnidiaeth, twf economaidd a'r Gymraeg. Dylid ychwanegu addysg at y rhestr hon, am y rhesymau a amlinellais uchod. Yn achos rhanbarth Canolbarth a De-orllewin Cymru, cyfeirir yn benodol at Gynlluniau Datblygu Strategol a Lleol. Fe'ch anogaf i gyfeirio at y ddau fath o gynllun yn achos y rhanbarthau eraill hefyd, er mwyn sicrhau cysondeb. Am yr un rheswm, dylid cynnwys cyfeiriad at y Gymraeg yn y ffeithlun a geir ar ddechrau pob adran am ranbarth unigol yn y Fframwaith. Er y cynhwysir y niferoedd ar gyfer pob rhanbarth yn nhestun Pennod 2, yn achos y ffeithluniau dim ond yn un rhanbarth Gogledd Cymru y cyfeirir at nifer y siaradwyr Gymraeg. Dylai'r Fframwaith cyfan adlewyrchu'r datganiad ym Mhennod 2 fod y Gymraeg yn iaith fyw a siaredir ym mhob cwr o'r wlad. Croesawaf y cyfeiriad at dwf yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn rhanbarth y De-ddwyrain a chredaf ei fod yn bwysig tynnu sylw awdurdodau lleol at gynnydd o'r math.

Safonau'r Gymraeg

Awgrymaf bod y Fframwaith yn cyfeirio at Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a'r safonau sy'n deillio ohono, sy'n gosod dyletswyddau ar awdurdodau lleol o safbwynt y Gymraeg. Dylid nodi bod gofyn i awdurdodau lleol lunio cynlluniau a pholisïau datblygu yng nghyd-destun y safonau. Cyfeirir yn benodol at y safonau llunio polisi a'r safonau hybu. Mae'r safonau llunio polisi yn ymwneud ag ystyried effeithiau penderfyniadau polisi a wneir gan sefydliadau ar y Gymraeg. Maent yn nodi, er enghraifft, wrth lunio polisi newydd neu adolygu polisi sydd eisoes yn bodoli, bod rhaid i sefydliadau ystyried pa effeithiau y byddai'r penderfyniad polisi yn eu cael ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Maent yn gosod dyletswydd ar sefydliadau i ystyried sut i lunio polisi neu newid polisi er mwyn iddo gael effaith positif ar y Gymraeg ac er mwyn iddo beidio â chael effeithiau andwyol ar yr iaith.

Mae'r safonau hybu yn gosod dyletswydd ar sefydliadau i lunio a chyhoeddi strategaeth 5 mlynedd ar gyfer hybu'r Gymraeg a hwyluso defnyddio'r iaith, gan gynnwys targed ar gyfer cynyddu neu gynnal nifer y siaradwyr Cymraeg yn yr ardal. Mae fy swyddfa wedi cyhoeddi arweiniad ar y mater hwn, *Safonau ynghylch hybu'r Gymraeg: Strategaethau 5 mlynedd: canllaw arfer da i gynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol ac awdurdodau Parciau*

*Cenedlaethol.*² Mae'r canllaw yn cyfeirio at y themâu sy'n sail i strategaethau cryf, gan gynnwys rhai o agweddau amlwg cynllunio, sef cymunedau a'r economi. Cyfeiriais at y safonau hyn yn fy ymateb i'r ymgynghoriad ar y Llawlyfr Cynlluniau Datblygu Drafft (Argraffiad 3). Dylai'r Fframwaith gyfeirio at y strategaethau hyn yng nghyd-destun ei gefnogaeth i amcanion *Cymraeg 2050* ac yng nghyd-destun Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg a drafodir uchod. Dylwn nodi yn ogystal bod ansicrwydd am union atebolrwydd democrataidd a llywodraethiant nifer o strwythurau rhanbarthol. Mae hyn yn fater o bryder o safbwynt y dyletswyddau sydd ar y rhan fwyaf o gyrff cyhoeddus Cymru i weithredu yn unol â safonau'r Gymraeg. Ni fuaswn yn dymuno i'r pwyslais ar weithio'n rhanbarthol danseilio'r dyletswyddau hyn.

Yn olaf, hoffwn ofyn am eglurder ynglŷn â'r modd y caiff gweithrediad y Fframwaith ei fonitro a sut y mesurir llwyddiant wrth anelu at y Canlyniadau a ddymunir.

Hyderaf y bydd fy sylwadau yn ddefnyddiol i chi wrth i chi lunio'r Fframwaith terfynol.

Yr eiddoch yn gywir,

Aled Roberts
Comisiynydd y Gymraeg

Copi at: Is-adran y Gymraeg, Llywodraeth Cymru

2

[http://www.comisiynyddygymraeg.cymru/Cymraeg/Rhestr%20Cyhoeddiadau/20181031%20GC%20Safonau%20ynghylch%20hybu'r%20Gymraeg%20\(Cymraeg\)%20-%20Terfynol.pdf](http://www.comisiynyddygymraeg.cymru/Cymraeg/Rhestr%20Cyhoeddiadau/20181031%20GC%20Safonau%20ynghylch%20hybu'r%20Gymraeg%20(Cymraeg)%20-%20Terfynol.pdf)

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

National Development Framework Team
Planning Policy Branch
Welsh Government
Cathays Park
Cardiff
CF10 3NQ
ndf@gov.wales

15/11/2019

Dear Colleague,

Consultation on the draft National Development Framework

Thank you for the opportunity to respond to the consultation on the draft *National Development Framework*. My comments focus on matters relating to the Welsh language. I support many aspects of this document and I would also like to highlight some elements which could be refined.

The positive aspects include the following intentions noted in the Framework:

- ensuring the prosperity of the Welsh language and supporting an increase in the number of speakers
- managing development in order to protect Welsh as a community language
- linking sustainable development with the Welsh language, communities and the economy

The following are among the matters requiring further attention:

- how development should be managed in order to protect the Welsh language and enhance opportunities to use the language locally and nationally
- the link between education and development, including local authorities' Welsh in Education Strategic Plans

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

- the importance of some counties and regions to the prosperity of the Welsh language and the potential for collaboration between them as strongholds of the Welsh language
- the significance, for the entire Framework, of the statement that Welsh is a living language which is spoken in all parts of Wales
- the link between development and the policy making standards and promotion standards imposed on local authorities through the Welsh Language (Wales) Measure 2011

Places with a thriving Welsh Language

I welcome the fact that the Framework's Outcomes include an objective to develop "A Wales where people live in places with a thriving Welsh Language" (Outcome 4). This Outcome supports the Welsh Government's aim of ensuring a million Welsh speakers in Wales by 2050. It is stated that the Framework also supports the target of increasing the percentage of people who speak Welsh daily by 10% by 2050. These are targets from the Government's *Cymraeg 2050* strategy and I encourage you to refer directly to this strategy and to incorporate its themes and objectives in the Framework.

Outcome 4 states the following: "Where Welsh is the everyday language of the community, development will be managed to ensure there are jobs and homes to enable the language to remain central to those communities' identities. Elsewhere, education authorities will lead in developing infrastructure to enable the language to develop as a natural, thriving part of communities." I support the first of these objectives but I am concerned that it suggests that development will only be managed in a way which supports the Welsh language in those areas in which Welsh is an everyday language. The Framework should elaborate not only on how development should be managed in order to protect the Welsh language and enhance opportunities to speak the language, but how this should be done in all parts of the country. With regard to the second objective, I believe that what is expected from education authorities needs to be specified.

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

The Framework should highlight the link between the duties of local authorities in terms of development and their Welsh in Education Strategic Plans. In August this year I responded to the Government's consultation on the Draft Development Plans Manual (Edition 3). In that response, I noted that the Government, in its Draft Regulations for Welsh in Education Strategic Plans published on 30 May 2019, expressed a wish for local authorities to demonstrate a commitment to the targets in *Cymraeg 2050*. I recommended that local authorities should take this into account when drawing up long-term plans for the development of their local areas. The Framework should refer to the link between education and development, in the context of community and economy, considering their importance to the themes of *Cymraeg 2050*.

The NDF Spatial Strategy

I welcome the support in the Framework's spatial strategy for sustainable development and the link made to the Welsh language, communities and the economy. I note that this reflects a recommendation in *Cymraeg 2050*, namely: "The land use planning system should contribute to the vitality of the Welsh language by creating suitable conditions for thriving, sustainable communities." I referred to this principle in my response to the consultation on the Draft Development Plans Manual (Edition 3) and it remains valid in terms of this Framework. In relation to this, I emphasised the importance of linguistic planning to ensure the sustainability of rural Welsh-speaking communities in my response in October 2019 to the Government's consultation on *Sustainable Farming and our Land*¹ by saying:

"Language planning for the sustainability of rural Welsh-speaking communities should therefore be an integral part of the Welsh Government's plans and policies for the future of farming in Wales."

1

<http://www.comisiynyddygydraeg.cymru/English/Publications%20List/20190712%20LL%20S%20Ffermio%20cynhaliadwy%20an%20Tir.pdf>

Comisiynydd y Gymraeg

Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221

post@comisiynyddygydraeg.cymru

Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygydraeg.cymru

Welsh Language Commissioner

Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221

post@welshlanguagecommissioner.wales

Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

**Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner**

I should emphasise that those comments are wholly relevant to this consultation as well.

Regional centres

The Framework lists a number of regional centres which are considered important. It is noted that specific policies in Strategic and Local Development Plans should be used to retain and enhance the commercial and public service base that makes them focal points in their areas. The list includes Carmarthen, Aberystwyth and Caernarfon. These towns are focal points in the counties of Carmarthenshire, Ceredigion and Gwynedd, three of the counties which have the highest percentages of Welsh speakers in Wales (43.9% – 65.4%), according to figures from the 2011 Census. The Framework should highlight this fact, in the context of its commitments to the Welsh language. It should also be ensured that the Framework, by emphasising these centres, does not undermine other centres in the same regions or smaller more rural communities in these areas. Considering the pressures on services in rural areas, including education and public transport, care must be taken to avoid centralising resources in centres that are not within easy reach for all and in so doing undermine the viability of smaller communities.

Anglesey is the only other county where the percentage of Welsh speakers is within the same range as the three counties noted above. Anglesey is referred to in the context of developing the port of Holyhead and new energy, to ensure growth and support local and regional communities. Once again, in the context of the Framework's commitments to the Welsh language it should be highlighted that this county has one of the highest percentages of Welsh speakers in Wales. It should also be noted that inter-regional collaboration is important in terms of the Welsh language. Collaboration between local authorities for the benefit of the Welsh language should not be limited, especially between authorities where there is a significant number of Welsh speakers. One example of such cooperation is, of course, the Arfor initiative.

It should also be emphasised that the aim of ensuring a million Welsh speakers is relevant to Wales in its entirety. I welcome the fact that a statement is made, in the case of each

Comisiynydd y Gymraeg

Siambrau'r Farchnad
5–7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221

post@comisiynyddygyymraeg.cymru

Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygyymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner

Market Chambers
5–7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221

post@welshlanguagecommissioner.wales

Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

**Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner**

region, that development plans should consider the relationship between housing, transport, economic growth and the Welsh language. Education should be added to this list, for the reasons I outlined above. In the case of the Mid and South West Wales region, specific reference is made to Strategic and Local Development Plans. I encourage you to refer to both types of plan in the case of the other regions too, to ensure consistency. For the same reason, the infographic at the beginning of each section about an individual region in the Framework should refer to the Welsh language. Although the numbers for each region are included in Chapter 2, in the case of the infographics the North Wales region's is the only one which refers to the number of Welsh speakers. The Framework in its entirety should reflect the statement in Chapter 2 that Welsh is a living language, with speakers across all parts of the nation. I welcome the reference to the increase in the number of Welsh speakers in the South East region and I believe it is important to highlight such growth to local authorities.

Welsh Language Standards

I suggest that the Framework refers to the Welsh Language (Wales) Measure 2011 and the standards which derive from it, which place duties on local authorities in respect of the Welsh language. It should be noted that local authorities are required to prepare development plans and policies in the context of the standards. I refer specifically to the policy making standards and promotion standards. The policy making standards relate to the consideration of the effects of policy decisions made by organisations on the Welsh language. They note, for example, that when formulating a new policy or reviewing an existing policy, organisations must consider what effects the policy decision would have on people's opportunities to use the Welsh language and treat the Welsh language no less favourably than the English language. They place a duty on organisations to consider how to formulate a policy or change a policy so that it has a positive impact on the Welsh language and so that it does not have adverse effects on the language.

The promotion standards place a duty on organisations to produce and publish a 5-year strategy for promoting the Welsh language and facilitating use of the language, including a

Comisiynydd y Gymraeg

Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221

post@comisiynyddygyymraeg.cymru

Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygyymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner

Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221

post@welshlanguagecommissioner.wales

Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

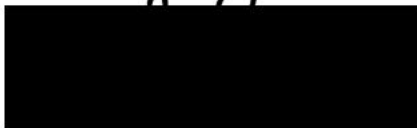

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

target for increasing or maintaining the number of Welsh speakers in the area. My office has issued guidance on this matter, *Standards relating to promoting the Welsh language: 5-year strategies: a best practice guide for county and county borough councils and National Park authorities*.² The guidance refers to the themes underpinning strong strategies, including some of the obvious aspects of planning, namely communities and the economy. I referred to these standards in my response to the consultation on the Draft Development Plans Manual (Edition 3). The Framework should refer to these strategies in the context of its support for the objectives of *Cymraeg 2050* and in the context of Welsh in Education Strategic Plans which are discussed above. I should also note that there is some uncertainty about the exact democratic accountability and governance of many regional structures. This is a matter of concern considering the duties placed on the majority of Welsh public sector organisations in accordance with the Welsh language standards. I would not wish the emphasis placed on regional working to undermine these duties.

Finally, I would like to request clarity regarding the way in which the Framework will be monitored and how success will be measured when aiming for the desired Outcomes. I trust my comments will be useful to you as you produce the final Framework.

Yours faithfully,

Aled Roberts

Welsh Language Commissioner

Copy to: Welsh Language Division, Welsh Government

2

[http://www.comisiynyddygymraeg.cymru/English/Publications%20List/20181031%20GC%20Standards%20relating%20to%20promoting%20the%20Welsh%20language%20\(S\)%20-%20Final.pdf](http://www.comisiynyddygymraeg.cymru/English/Publications%20List/20181031%20GC%20Standards%20relating%20to%20promoting%20the%20Welsh%20language%20(S)%20-%20Final.pdf)

Comisiynydd y Gymraeg

Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221

post@comisiynyddygymraeg.cymru

Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner

Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221

post@welshlanguagecommissioner.wales

Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales